

Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky
Správa slovenských jaskýň, Liptovský Mikuláš

PROGRAM ZÁCHRANY **Priepastná jaskyňa v Skáli**

Spracoval: Pavol Staník

Liptovský Mikuláš 2024

1. Súčasný stav chráneného územia

1.1. Vyhodnotenie doterajšej ochrany chráneného územia

Priepastná jaskyňa v Skáli (Rcis 2838) predstavuje ponorný systém s vchodom v nadmorskej výške 1120 m n. m., v severozápadných svahoch kopca Okolík (1328 m n. m.), v katastrálnom území obce Habovka, okres Tvrdošín. Jaskyňa je dlhá 440 m a hlboká 109 m. Je významná z geologického, geomorfologického, biospeleologického a historického hľadiska.

Základné údaje

Vchod do Priepastnej jaskyne v Skáli sa nachádza v Tatranskom národnom parku a platí tu 3. stupeň ochrany prírody. Vchod a priestory jaskyne sa nachádzajú v území európskeho významu SKUEV0307 Tatry s výmerou 67 032 hektárov, ktoré bolo vyhlásené Nariadením vlády SR č. 451/2023.

Podľa § 24 zákona o ochrane prírody a krajiny č. 543/2002 Z. z. (ďalej len „zákon“) sú všetky jaskyne na území Slovenska prírodné pamiatky. V jaskyniach platia osobitné ustanovenia, ktoré určuje § 24 ods. 4 a 5 zákona. Všetky jaskyne sú podľa Ústavy Slovenskej republiky vo vlastníctve štátu. Starostlivosť a ochranu jaskýň na celom území Slovenskej republiky zabezpečuje Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky, Správa slovenských jaskýň ako odborná organizácia v rezorte Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky. Jaskyňa reprezentuje biotop európskeho významu Nesprístupnené jaskynné útvary, kód biotopu 8310.

Vchod do jaskyne sa nachádza na parcele KN-C 11690, LV nezaložený, Lesný pozemok, správca Správa Tatranského národného parku, Tatranská Lomnica 66, 059 60 Vysoké Tatry.

Podmienky ochrany

Podľa § 24 ods. 4 zákona je v jaskyni zakázané:

- a) vstúpiť alebo inak preniknúť do nej; zákaz sa nevzťahuje na vstup alebo iný prienik v súvislosti s výkonom štátneho dozoru alebo inej kontrolnej činnosti, s výkonom činnosti spojenej so zabezpečovaním odbornej starostlivosti o jaskyňu a jej ekosystémy, ak túto činnosť vykonáva alebo obstaráva organizácia ochrany prírody, na vstup do sprístupnenej jaskyne podľa odseku 15 a na vstup do verejnosti voľne prístupnej jaskyne podľa odseku 18,
- b) poškodzovať a ničiť chemickú a mechanickú výplň jaskyne, biotopy živočíchov a ostatné zložky a prvky jaskynného ekosystému,
- c) zbierať nerasty a skameneliny, archeologické nálezy, paleontologické nálezy a ich časti, chytať alebo usmrtiť živočíchy,
- d) vykonávať činnosť meniacu stav vodných tokov, jazier a miest presakovania zrážkových vôd,
- e) vykonávať technické geologické práce, banskú činnosť a činnosť vykonávanú banským spôsobom,
- f) skladovať alebo vyrábať priemyselné výrobky, poľnohospodárske produkty a iné materiály,
- g) táboriť, bivakovať alebo zakladať oheň,
- h) vpustiť alebo ustajniť hospodárske zvieratá alebo domáce zvieratá,
- i) organizovať telovýchovné, športové alebo kultúrno-výchovné podujatie, ako aj iné spoločenské podujatie prístupné verejnosti,
- j) znečisťovať podzemné priestory,
- k) rušiť pokoj a ticho,

- l) umiestniť stavbu,
- m) umiestniť reklamné alebo propagačné zariadenie, informačnú tabuľu neslúžiacu na ochranu jaskyne alebo robiť reklamu na vstup do neprístupnej jaskyne.

Podľa § 24 ods. 5 zákona v jaskyni sa súhlas orgánu ochrany prírody vyžaduje na:

- a) zriadenie výskumnej stacionárnej stanice alebo výskumnej plochy,
- b) sprístupnenie a prevádzkovanie jaskyne alebo jej časti na kultúrno-výchovné účely, liečebné účely a na iné verejné sprístupnenie (ďalej len „sprístupnenie jaskyne“),
- c) vykonávanie prípravy alebo výcviku a s nimi súvisiacich činností ozbrojenými zbormi, ozbrojenými silami, v oblasti civilnej ochrany, Hasičským a záchranným zborom, horskou službou alebo zložkami integrovaného záchranného systému,
- d) inštaláciu alebo použitie zariadenia na svetelné a hlukové efekty, najmä na ohňostroj, laserové zariadenie, intenzívny svetelný zdroj, reprodukovanosť hudbu,
- e) nakrúcanie filmu.

Výnimky z podmienok ochrany

V súčasnosti sa speleologický prieskum jaskýň na území Slovenskej republiky realizuje na základe rozhodnutia Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky v Bratislave č. 11838/2020-6.3 zo dňa 14.12.2020 s platnosťou do 31.12.2025. Na základe rozdelenia lokalít podľa pôsobnosti jednotlivých jaskyniarskych skupín je garantom lokality Oblastná skupina Slovenskej speleologickej spoločnosti Orava.

1.2. Zhodnotenie súčasného stavu a identifikácia faktorov spôsobujúcich ohrozenie chráneného územia

Priestory jaskyne sú vytvorené v druhohorných gutensteinských vápencoch – horná časť jaskyne, ktoré sa stýkajú s tret'ohornými zlepcami až brekciami – spodné časti pred odtokovým sífonom. Ide o senilný ponorný systém, ktorý odvádzal povrchové vody z nekrasovej čiapky Okolíka do podzemia. Jaskyňa má jednoduchý priebeh tvorený klesajúcim koridorom, ktorý končí v hĺbke -109 m vodným sífonom. V hĺbke -65 m vybieha v smere na ZJZ jediná významnejšia stúpajúca odbočka. Jaskynnú výzdobu reprezentujú hlavne sintrové kaskády vyplnené vodou, stalagmity a stalaktity až do veľkosti jedného metra, veľké plochy mäkkého sintra, limonitové železné náteky a v stenách hematitové zrudnenie. Pozoruhodnosťou jaskyne sú historické nálezy po starých baníkoch, ktorí v 18. storočí nafarali jaskynné priestory. Hĺbkový potenciál Priepastnej jaskyne v Skáli je približne 200 metrov vzhľadom na vyvierajúce z masívu Okolíka, ktoré ležia cca 100 výškových metrov pod vodným sífonom.

Z jaskyne je známy výskyt netopiera veľkého (*Myotis myotis*), večernice malej (*Pipistrellus pipistrellus*) a netopiera fúzatého (*Myotis mystacinus*), ktoré patria medzi druhy európskeho významu. Detailnejší monitoring druhového zloženia a kvantity netopierov nie je v súčasnosti možný kvôli zavaleniu vchodu do jaskyne. Horný vchod, nachádzajúci sa v priepastnom závrtě, ostal po veternej smršti zavalený vyvrátenými stromami a pohyb v ňom je životu nebezpečný. Z tohto dôvodu je dôležité sprístupniť lokalitu pre výskum a monitoring.

2. Ciele ochrany a opatrenia na ich dosiahnutie a odstránenie príčin ohrozenia

V rámci hlavných dlhodobých cieľov ochrany PP Priepastná jaskyňa v Skálí treba:

1. zabezpečiť vhodné podmienky na zachovanie stavu jaskynného biotopu a jeho biotických zložiek;
2. zabezpečiť monitoring negatívnych vplyvov na jaskyňu;
3. zvyšovať úroveň poznania predmetu ochrany a faktorov ovplyvňujúcich jeho stav (podpora výskumu, monitoringu);
4. zvyšovať rozsah a dosah environmentálnej výchovy, povedomie verejnosti o hodnotách a ochrane jaskyne.

2.1. V oblasti legislatívy

Súčasný legislatívny rámec ochrany jaskyne je postačujúci.

2.2. V oblasti praktickej starostlivosti

Do Priepastnej jaskyne v Skálí sa v súčasnosti vzhľadom na zavalenie obidvoch vchodov nedá vstúpiť. Navrhujeme preto vyťaženie sutiny a skál po zrútení stien štôlne a ich následnú stabilizáciu pomocou železných vzpier a vlnitého plechu. Vo vchode do jaskyne sa následne nainštaluje nerezová mreža s uzamykateľným mechanizmom a vletovým otvorom pre netopiere s rozmermi minimálne 15 × 35 cm. Uvedené opatrenia je nutné vykonať v krátkom časovom horizonte (s predpokladom do 3 rokov).

2.3. V oblasti monitoringu

Vzhľadom na skutočnosť, že jaskyňa bola dlhé roky uzavretá a má neporušené jaskynné priestory, Správa slovenských jaskýň plánuje po zabezpečení vstupu vykonať v jaskyni inventarizačný výskum jej prírodných hodnôt. Po vykonaných opatreniach zo strany Správy slovenských jaskýň a to najmä v oblasti monitoringu, zabezpečenia vchodu a uzatvorenia jaskyne očakávame zachovanie priaznivého stavu tejto lokality a zabezpečenie ochrany netopiera veľkého (*Myotis myotis*), večernice malej (*Pipistrellus pipistrellus*) a netopiera fúzatého (*Myotis mystacinus*) ako druhov európskeho významu. Jaskyňu je potrebné monitorovať členmi stráže prírody (s pôsobnosťou na jaskyne), a to priebežne počas vykonávania prác a po ich ukončení sústavne v ďalších rokoch.

2.4. V oblasti výchovy a spolupráce s verejnosťou

Je potrebné oboznámiť verejnosť (najmä obyvateľov okolitých obcí) o hodnotách a zraniteľnosti krasu a jaskýň. Túto činnosť môžu vykonávať odborní pracovníci Štátnej ochrany prírody, ako aj členovia stráže prírody (s pôsobnosťou na jaskyne).

2.5. Harmonogram opatrení s určeným termínom, nákladmi a zodpovednosťou za realizáciu

Lokalita č.	Názov	Typ opatrenia	Finančná čiastka (EUR bez DPH)	Zodpovedná organizácia	Poznámka
1	Príspastná jaskyňa v Skáli (Západné Tatry)	1. Uzatvorenie jaskyne, stabilizácia vchodu	11 000 €	ŠOP SR-SSJ	predpokladaný termín plnenia: najneskôr do troch rokov
		2. Monitorovanie jaskyne a stavu uzáverov speleologickou strážnou službou	3 000 € (600 €/rok /1 strážca)	ŠOP SR-SSJ	doba plnenia: priebežne počas realizácie, po realizácii sústavne odhad nákladov na obdobie prvých 5 rokov

3. Použité podklady a zdroje informácií

Zákon o ochrane prírody a krajiny č. 543/2002 Z. z.

Bella, P., Hlaváčová, I., Holúbek, P. (2018). Zoznam jaskýň Slovenskej republiky (stav k 31.12.2017). SMOPaJ, Liptovský Mikuláš, 528 s.

Holúbek, P., Magdolen, P. (1995). Jaskyne v Osobitej. Spravodaj Slovenskej speleologickej spoločnosti, Liptovský Mikuláš, 3, 4–10.

4. Prílohy

4.1. Mapa priestorového rozčlenenia chráneného územia s lokalizáciou navrhovaných opatrení

